

Türkiye’de ve Fransa’da Öğrencilerin Okul Terki ve Devamsızlık Nedenleri: Sistemik Derleme Çalışması

Tuğçe Kaçar¹

¹Bağımsız araştırmacı

tugcem57@hotmail.com ORCID: [0000-0001-8369-5685](https://orcid.org/0000-0001-8369-5685)

Sorumlu Yazar: Tuğçe Kaçar

Makale Türü: Derleme Makalesi

Kaynak Gösterimi: Kaçar, T. (2024). Türkiye’de ve Fransa’da öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenleri: Sistemik derleme çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 20(2), 136-151. <http://doi.org/10.17244/eku.1461466>

Etik Not: Araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu çalışma derleme türünde makale olduğundan, etik kurul izni gerektirmemektedir.

The Reasons for School Dropout and Student Absenteeism in Türkiye and France: Systematic Review

Tuğçe Kaçar¹

¹Independent researcher

tugcem57@hotmail.com ORCID: [0000-0001-8369-5685](https://orcid.org/0000-0001-8369-5685)

Corresponding Author: Tuğçe Kaçar

Article Type: Review Article

To Cite This Article: Kaçar, T. (2024). Türkiye’de ve Fransa’da öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenleri: Sistemik derleme çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 20(2), 136-151. <http://doi.org/10.17244/eku.1461466>

Ethical Note: Research and publication ethics were complied with. Since this study is a review article, it does not require an ethics committee decision.

Türkiye’de ve Fransa’da Öğrencilerin Okul Terki ve Devamsızlık Nedenleri: Sistematik Derleme Çalışması

Tuğçe Kaçar¹

¹Bağımsız Araştırmacı

tugcem57@hotmail.com ORCID: [0000-0001-8369-5685](https://orcid.org/0000-0001-8369-5685)

Öz

Okul terki, öğrencilerin herhangi bir nedenden dolayı mezun olamadan okulunu yarıda bırakması iken devamsızlık, öğrencilerin herhangi bir nedenden dolayı okulda bulunamaması durumudur. Öğrencinin devamsızlığının fazla olması kimi zaman okul terk nedeni olarak gösterilmektedir. Okul terki ve devamsızlık sorunu bütün ülkelerde önemli bir sorundur ve bu sorunu çözmek için bazı önlemler alınmakta ve projeler geliştirilmektedir. Çalışmanın amacı, Türkiye ve Fransa’da 2013-2023 yılı ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenlerini tespit etmektir. Çalışma desenini sistematik derleme modeli oluştururken veri toplama tekniğini ise doküman incelemesi oluşturmaktadır. Doküman incelemesi tekniği ile veriler toplanırken dergi, tez ve makale gibi basılı ve elektronik bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Alan yazın taramasında çalışmanın kriterlerine uygun olarak Türkiye’deki lise öğrencilerinin okul terki ile ilgili 20 araştırma, devamsızlık ile ilgili 12 araştırma, Fransa’da ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin okul terki ile ilgili 6, devamsızlık ile ilgili 2 araştırma olmak üzere toplamda 40 araştırma incelenmiştir. Araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin okul terk ve devamsızlık nedenleri; kişisel, arkadaş, okul, öğretmen, aile ve çevresel kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.

Makale Bilgisi

Anahtar Kelimeler:

Devamsızlık, okul terki, ortaöğretim, öğrenci.

Makale Geçmişi:

Geliş: 29 Mart 2024

Düzeltilme: 26 Aralık 2024

Kabul: 26 Aralık 2024

Makale Türü: Derleme Makalesi

The Reasons for School Dropout and Student Absenteeism in Türkiye and France: Systematic Review

Abstract

While school dropout is a student’s withdrawal from school for any reason without and before being graduated, absenteeism is the failure of students to be in the school for any reason. Sometimes high level of absenteeism for students is shown as the reason for school dropout. School dropout and absenteeism is a crucial problem in all countries and some measures are taken and projects are developed to solve this problem. The purpose of this research is to find out the reasons for school dropout and absenteeism in secondary school students in Türkiye and France for the years between 2013 and 2023. The research design was the systematic review model, whereas document analysis was used as the data collection technique. Printed and electronic scientific resources such as journals, theses and articles, were used while collecting data through document analysis technique. During the literature review, a total of 40 studies were analyzed in accordance with the criteria of this research. These studies consisted of 20 studies about school dropout of high school students in Türkiye and 12 studies about absenteeism as well as 6 studies about school dropout of secondary school students in France and 2 studies about absenteeism. According to the findings of the research, the students’ reasons for school dropout and absenteeism arise from personal issues, friends, school, teacher, family and environment.

Article Info

Keywords: absenteeism, school dropout, secondary school, student.

Article History:

Received: 29 March 2024

Revised: 26 December 2024

Accepted: 26 December 2024

Article Type: Review Article

Extended Summary

Introduction

The purpose of this research is to determine the reasons for school dropout and absenteeism in secondary school level in Türkiye and France between the years of 2013 and 2023. Answers were sought for the following questions in this research: Who constitute the study group in the studies? What are the types of high schools in the studies conducted? What are the reasons for school dropout and absenteeism in the studies conducted in Türkiye? What are the reasons for school dropout and absenteeism in the studies conducted in France? What is the solution proposals developed in the studies conducted? What are the projects carried out against school dropout and absenteeism in Türkiye? What are the projects carried out against school dropout and absenteeism in France?

Method

The systematic review method was used as the method in this research reviewing the studies on school dropout and absenteeism at secondary school level in Türkiye and France between the years of 2013 and 2023. Document analysis technique was used in collecting the data. Printed and electronic scientific resources, such as journal, theses, and articles were used while collecting data in the research. Articles and theses from databases such as Google Scholar, Sobiad, Turkish National Academic Network and Information Center [ULAKBİM] and Council of Higher Education Thesis [YÖK Tez] were analyzed in this research. Moreover, international websites providing information on countries' education systems, such as Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], Ministère de l'Éducation Nationale et de la Jeunesse [MENJ], Ministry of National Education of Türkiye [MEB] were visited as well in order to reach required resources about school dropout and absenteeism in the research. While making the literature review, the terms "okul terki" and "okul devamsızlığı" were preferred for Turkish language, while "drop-out" and "early school leaving" were preferred in English for school dropout. In French language, "décrochage scolaire" for school dropout and "absentéisme scolaire" for absentéisme were used. During the literature review, a total of 40 studies were analyzed as per the criteria of this study. These studies consisted of 20 studies about school dropout of high school students in Türkiye and 12 studies about absenteeism as well as 6 studies about school dropout in France and 2 studies about absenteeism. In this research, the data were analyzed through content analysis method. The criteria taken into consideration in the selection of studies analyzed in this research were determined as follow: being published between the years of 2013 and 2023. It was aimed for the students within the scope of the studies analyzed in this research to be at secondary school level. Those studies presenting Qualitative, Quantitative and/or Mixed Method data, were considered. Only the studies conducted in Türkiye and France constituted the sample selection of this research. This research included only those studies which included the themes of the reasons for school dropout and absenteeism. In this research, the projects, carried out for decreasing the risk of school dropout and absenteeism in Türkiye and France at the secondary school level, were selected.

Results

The studies on the problems of school dropout and absenteeism in Türkiye and France suggested that the reasons for school dropout and student absenteeism stemmed from personal issues, friends, school, teacher, family and environmental causes. Moreover, in this research, the projects developed against school dropout and absenteeism in Türkiye and France were specified. After analyzing the reasons for school dropout and absenteeism in Türkiye and France, it was observed that common reasons in both countries arising from personal issues were "psychological reasons." The reasons for school dropout and absenteeism arising from friends were "negative impact of friends." On the other hand, in the studies conducted in Türkiye and France, the reason for school dropout and absenteeism arising from the school was determined as the "lack of development of a sense of belonging to the school." Common reasons in Türkiye and France arising from the teacher were "negative attitude of the teacher toward the student" and "lack of communication between the teacher and students." Common reasons in Türkiye and France arising from the family were determined as "financial problems", "fragmented family" (divorced mother and father, child with single parent) and "family's lack of education." As a result of the literature review, things to do to decrease school dropout and absenteeism are to organize orientation (adaptation) programs for newly started students for them to get accustomed to the school and ensure for the school's counseling service to meet with the student on a continuous basis, to provide one-on-one study lessons to the student if needed, to raise awareness of the families of the students who are observed by the school counseling service and who may tend to drop out, to ensure cooperation between the school and family.

Giriş

Okul terki, örgün eğitime giden bir öğrencinin herhangi bir sebeple mezun olamadan eğitimine devam edememesi iken devamsızlık, okuldaki derslerine katılamaması durumudur. Devamsızlık, kimi zaman geçici bir durum olsa da okul terki için risk taşımaktadır. Okul terki devamsızlığın bir sonucu, devamsızlık da okul terkinin bir nedeni sayılabilir. Bazı araştırmalar göstermiştir ki (Boyacı & Öz, 2018; Çakır & Çolak, 2019; Çetin, 2019; Gözübüyük Tamer, 2014; Güngör, 2019; Karacabey, 2016; Maulik, 2015; Özger, 2019; Öztürk, 2021; Taş vd., 2013; Tatar, 2016) devamsızlığın fazla olması okul terki nedenleri arasındadır. Okul terki kavramı Fransızca’da “décrochage scolaire” olarak kullanılırken İngilizce’de “drop-out” veya “early school leaving” olarak kullanılmaktadır. Devamsızlık kavramı ise İngilizce’de “absenteeism”, Fransızca’da “absentéisme scolaire” olarak yer almaktadır. Okula devamsızlık, “okul dönemi içerisinde mazeretsiz olarak okulda bulunmama” olarak tanımlanabilir. “Aralıklı devamsızlık” ve “sürekli devamsızlık” olmak üzere iki tür devamsızlık bulunmaktadır. Aralıklı devamsızlık; “öğrencilerin, eğitim-öğretim görmekte oldukları okullarına bazen gelip bazen gelmemeleri durumunda ortaya çıkan devamsızlık türüdür.” Sürekli devamsızlık; “hazır bulunuşluğu yeterli seviyede olmasına rağmen öğrencinin okula hiç gelmemesidir.” Okul yönetimleri için önlem alınması gereken ve öğrencinin okulu red etme eylemlerinin bir türü olan “sürekli devamsızlık” mücadele edilmesi gereken asıl devamsızlık türüdür” (Zafer Kalkınma Ajansı, 2013, s.4).

Fransa’da ortaöğretim kademesi ile Türkiye’de ortaöğretim kademesi farklılık göstermektedir. Fransa’da ortaöğretim kademesi 1. devre kolej, 2. devre lise olmak üzere iki devreden oluşmaktadır. Kolej devresi 11-15 yaş öğrencileri kapsarken lise 15-18 yaş öğrencileri kapsamaktadır (Eurydice, 2023). Türkiye’de ise ortaöğretim kademesi yalnızca lise düzeyini kapsamaktadır. Bütün ülkelerde olduğu gibi araştırmanın kapsamına giren Fransa’da okul terki çok ciddi bir sorundur. Fransız devleti okulu bırakmaya karşı mücadeleyi öncelik haline getirmiştir. Fransa’da zorunlu eğitim 16 yaşa kadar olmasına rağmen yapılan araştırmaya göre 14-16 yaşlarındaki çocukların %5,2’si okula gitmemektedir. 2023 yılında diploma almadan okuldan ayrılan gençlerin sayısı 110.000’dir. 2014 yılına göre bu sayı 40.000 azalmasına rağmen okulu terk eden gençlerin sayısının fazla olmasının önemini değiştirmemektedir (Jobimpact, 2023). Türkiye ve Fransa eğitim sistemlerinin amaçları benzer olup her iki ülkede eğitim finansmanı devlet tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’de eğitim, iyi insan, yurttaş yetiştirme ve mesleğe hazırlık gibi hedefleri içerirken her iki ülkede de fırsat eşitliği ve bireysel yetenek gelişimi ön plandadır. Eğitim politikaları merkezi olarak belirlenir ve her iki ülkede de yerelleşme faaliyetleri görülse de Fransa’da yerel yönetimlere yetki verilirken Türkiye’de merkezi yönetim taşra teşkilatına yetki devretmektedir (Erden, 2015). Avrupa eğitim sistemi için okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesinin, eğitim seviyesini iyileştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, 2020 yılı itibarıyla okuldan ayrılma oranının %10’un altına çekilmesi hedeflenmiştir. Fransa, belirlediği hedeflere ulaşarak ve 2019 yılında okuldan ayrılma oranını %8,2’ye düşürmüştür; 2010 yılında ise bu oran %12,6’dır (MENJ, 2021). Fransa’nın okul terki karşı mücadelesinde tercih edilmesinin nedeni, bu azalmayı sağlayan faktörlerin incelenmesinin gerekliliğidir. Fransa ve Türkiye, eğitim sistemlerinde önemli reformlar gerçekleştirerek eğitimdeki kaliteyi artırmaya yönelik önemli adımlar atmışlardır. Her iki ülkede de eğitim sistemi, merkezîyetçi bir yönetim anlayışıyla şekillenmiş olup kamu eğitimi ücretsiz, laik ve zorunlu eğitim ilkelerine dayanmakta ve genç nüfusun eğitim seviyesinin sürekli olarak artması gibi benzer özellikler taşımaktadır.

Fransa’da öğrencilerin okula devamsızlığı bireysel nedenli olduğu gibi, okul faktörlü de olabilmektedir. Sosyo-ekonomik düzey, okul iklimi, akran etkisi, öğretimle ilgili olarak öğrencilerin yeterince keyif almaması, okuldan sıkılması, okula aidiyet duygusunun gelişmemesi, öğretmenlerin adaletsiz tutumu, göçmenlik durumu gibi nedenler gösterilmektedir. Fransa’da öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin olumsuz etkileri diğer ülkelere göre daha fazladır (Centre National d’Étude des Systèmes Scolaires [le Cnam Cnesco], t.y.). Türkiye’de okul terki eden faktörler arasında “okula bağlı nedenler (sınıf tekrarı, başarısızlık, devamsızlık), kişisel nedenler (farklı okul tercihi, evlilik, kadın-erkek ilişkileri), maddi durum (okul dışında farklı bir işte çalışma), arkadaş etkisi (kötü alışkanlık) ve okula karşı tutum (öğretmenler, dersler, okulu sevmeme)” önemli rol oynamaktadır. Ayrıca okulu terk eden öğrencilerin ailelerinin büyük çoğunluğunun sosyoekonomik ve eğitim düzeyleri düşüktür. Okul terki yol açan etkenler arasında “devamsızlık” önemli bir yer tutmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] & Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF], 2013, s. 17). 2021 yılına ait OECD verilerine göre okul terki yaklaşık oranları ile %29 Meksika, %16 İsviçre, %15 İzlanda, Lüksemburg, Kolombiya %13 ve %14 gibi oranlarla Macaristan, Kosta Rika iken Türkiye’deki oran %9’dur. Buna karşı %1 Portekiz, %2 İrlanda, %3 ve %4 gibi oranlarla ABD, Litvanya, Japonya, Belçika, İsveç iken, Fransa’daki oran %4’tür (OECD, 2023, s. 58). Araştırmanın kapsamına giren Türkiye ve Fransa’da okul terk oranlarının diğer ülkelere göre fazla olmadığı görülse de okul terki önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve okul terk oranlarının minimum seviyeye düşmesi için çözüm önerileri geliştirilmektedir. Alan yazında Türkiye’de okul terki ve devamsızlık üzerine sistematik derleme çalışmaları incelendiğinde bir çalışmaya (Eryılmaz Ballı & Kartal, 2020) rastlanılmıştır. Bu çalışma ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde okul terki ile ilgili sistematik analizini içermektedir.

Okul terkinin nedenleri, sonuçları ve okul terkini engellemeye yönelik çözüm önerilerinin ele alındığı bu çalışmada okul terkinin bireysel, aile, çevre, okul ve eğitim sisteminden kaynaklı olduğu görülmüştür. Bu çalışmada alan yazında araştırılan Türkiye ve Fransa’da okul terki ve devamsızlığa ilişkin ortak nedenlerin bulunması, bu nedenlere ilişkin ortaya çıkan sorunların belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmekte ve buna yönelik yürütülen projelerle birlikte tartışılarak sunulması ileride yapılacak çalışmalara katkı sağlayarak alan yazına yenilik getirmesi beklenmektedir. Bu doğrultuda 2013-2023 yılları arasında Türkiye’de ve Fransa’da ortaöğretim kademesindeki okul terki ve devamsızlık nedenlerine ilişkin yapılan araştırmalar bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.) İncelenen araştırmalarda çalışma grubunu kimler oluşturmaktadır?
- 2.) İncelenen araştırmalarda lise türleri nelerdir?
- 3.) Türkiye’deki araştırmalarda okul terki ve devamsızlık nedenleri nelerdir?
- 4.) Fransa’daki araştırmalarda okul terki ve devamsızlık nedenleri nelerdir?
- 5.) Araştırmalarda geliştirilen çözüm önerileri nelerdir?
- 6.) Türkiye’de okul terki ve devamsızlığa karşı yürütülen projeler nelerdir?
- 7.) Fransa’da okul terki ve devamsızlığa karşı yürütülen projeler nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Türkiye ve Fransa’da 2013-2023 yılı ortaöğretim düzeyinde yapılan okul terki ve devamsızlık ile ilgili araştırmaların incelendiği bu çalışmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derlemeler “belirli bir konuda yayınlanmış iki veya daha fazla çalışmanın üzerinde inceleme yapılarak bulgu, sonuç ve değerlendirmelerini sentezleyen çalışmalardır. Genellikle o alanda uzman olan kişiler tarafından belirli bir yöntem izlenmeksizin, farklı yollarla ve farklı kaynaklardan elde edilen bilgilerin derlendiği yazılardır” (Burns & Grove, 2009; Gerrish & Lacey, 2010; Moule & Goodman, 2009, aktaran Karaçam, 2013, s. 27).

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 189). Araştırmada veriler toplanırken dergi, tez ve makale gibi basılı ve elektronik bilimsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Araştırmada Google Akademik, Sobiad, Ulakbim, YÖK Tez gibi veri tabanlarından makale ve tezler incelenmiştir. Ayrıca OECD, MENJ, MEB gibi ülkelerin eğitim sistemleri ile ilgili bilgiler veren ulusal ve uluslararası internet sitelerine de gerekli kaynaklara ulaşmak için başvurulmuştur. Alan yazında tarama yapılırken Türkçe “okul terki”, “okul devamsızlığı”, okul terki için İngilizce “drop-out”, “early school leaving”, okul terki için Fransızca “décrochage scolaire”, devamsızlık için “absentéisme scolaire” kelimeleri tercih edilmiştir. Bu çalışmada incelenen araştırmaların seçiminde dikkate alınan kriterler şunlardır:

- İncelenen araştırmaların 2013-2023 yılları arasında yayınlanmış olmasına dikkat edilmiştir.
- Çalışma kapsamında incelenen araştırmaların öğrencilerin ortaöğretim düzeyinde olması hedef alınmıştır.
- Nitel, Nicel ve Karma Yöntem ile veri sunan araştırmalar (Fransa’daki çalışmalarda review yazıları dahil) dikkate alınmıştır.
- Örneklem seçimi olarak yalnızca Türkiye ve Fransa ülkelerinde yapılan araştırmalar hedef alınmıştır.
- Okul terki ve devamsızlık nedenleri üzerine temalar içeren araştırmalar dikkate alınmıştır.
- Türkiye ve Fransa’da ortaöğretim düzeyinde okul terk ve devamsızlık riskini azaltmaya yönelik yürütülen projeler hedef alınmıştır.

Veri Analizi

Alan yazın taramasında bu çalışmanın kriterlerine uygun olarak Türkiye’deki lise öğrencilerinin okul terki ile ilgili 20 araştırma, devamsızlık ile ilgili 12 araştırma, Fransa’da okul terki ile ilgili 6, devamsızlık ile ilgili 2 araştırma olmak üzere toplamda 40 araştırma incelenmiştir. Çalışmada veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İçerik analizi “belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik” olarak tanımlanır (Büyüköztürk vd., 2018, s. 259). İncelenen araştırmalarda çalışma grubunun kimlerden oluştuğu, lise türleri, Türkiye’de okul terki ve devamsızlık nedenleri, Fransa’da okul terki ve devamsızlık nedenleri, okul terki ve devamsızlık için geliştirilen çözüm önerileri ayrı başlıklar altında tema ve kodlar halinde sınıflandırılarak tablolar yoluyla açıklanmıştır. Ayrıca Türkiye’de ve Fransa’da okul terki ve devamsızlığa ilişkin yürütülen projelere ayrı başlıkta yer verilmiştir. Veriler analiz edilirken alan yazında en fazla tekrar eden ifadelere

yer verilmiştir. Örneğin Çiçek Sağlam ve Dönmez'in (2016) çalışmasında geçen “öğretmenin motivasyon düşüklüğü nedeniyle öğrencilerin devamsızlık yapması” alan yazındaki diğer çalışmalarda yer almadığından dolayı tabloya eklenmemiştir. Bu ve buna benzer alan yazında sık geçmeyen neden veya önerilere yer verilmemiştir.

Sistemik derleme çalışmaları, “işin tanımlanması”, “bilgi için tarama yapma”, “kanıt kalitesinin değerlendirilmesi ve analiz”, “kanıtın sunumu ve özetlenmesi”, “kanıtın tartışması”, “sistemik derlemenin sunumu” ve “dış hakemler ve yayınlama” gibi bazı aşamalardan geçirilir (Karaçam, 2013). Bu çalışmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla, araştırma sorusu belirlenmiş ve ardından araştırmanın deseni, veri toplama araçları, kriterleri ve veri analizi ile ilgili bilgiler açıklanmıştır. Çalışmanın amaçladığı sorulara yönelik anahtar kelimeler belirlenip alan yazın taraması yapılmış, dâhil etme ve dışlama kriterlerine dayalı olarak, çalışma kapsamına uygun araştırmalar araştırmacı tarafından incelenmiştir. İncelenen araştırmalarda benzer özelliklere sahip kodlar birleştirilmiş ve temalar çerçevesinde sınıflandırılarak analiz sürecine dâhil edilmiştir.

Etik Not: Araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu çalışma derleme türünde makale olduğundan, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Bulgular

Bu bölümde alan yazında incelenen araştırmaların katılımcılara yönelik bulgular, lise türlerine yönelik bulgular, Türkiye’de okul terki ve devamsızlık nedenlerine yönelik bulgular, Fransa’da okul terki ve devamsızlık nedenlerine yönelik bulgular, araştırmaların çözüm önerilerine yönelik bulguları sunulmuştur.

Araştırmaların Katılımcılarına Yönelik Bulgular

Okul terki ve devamsızlık ile ilgili alan yazın araştırmaları incelendiğinde çalışma grubunu oluşturan katılımcılar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaların Katılımcılarına Yönelik Bulguları

Çalışma Grubu	İncelenen Araştırmalar
Okulu terk etmiş bireyler	Bernard ve Michaut (2016), Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Çam (2023), di Paola ve Moullet (2020), Dirik (2020), Gaujour Ben Abid-Zarrouk (2017), Gözübüyük Tamer (2014), Karacabey (2016), Kaya (2022), Küçükarslan (2019), Maulik (2015), Núñez-Regueiro (2018), Öztürk (2021), Peker ve Arslan (2018), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016), Yorğun (2014)
Devamsızlık yapan öğrenciler	Cangemi (2015), Dağlı ve Can (2023), Girgin (2016), Gül, Kıran ve Nasirsi (2016), Monseur ve Baye (2017), Önder (2017), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı, Altun ve Tan (2015), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz, Şahbaz, Demirciler, Alıç ve Koca (2020)
Örgün eğitime devam eden öğrenciler	Arslan (2021), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çetin (2019), Dirik (2020), Küçükarslan (2019), Núñez-Regueiro (2018), Özger (2019), Yüner ve Özdemir (2017), Zorbaz (2018)
Öğretmen	Çam (2023), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Güngör (2019), Küçükarslan (2019), Leal (2023), Öztürk (2021), Tatar (2016)
Yönetici	Çam (2023), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Güngör (2019), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021)
Aile	Çam (2023), Dağlı ve Can (2023), Kaya (2022), Tatar (2016)
Sınıf tekrarı yapmış öğrenciler	Güngör (2019), Türk (2019)
Okuldan kaçan öğrenciler	Ereş (2014)

Tablo 1 incelendiğinde araştırmalarda veri toplanan katılımcı gruplarında okulu terk etmiş bireyler, devamsızlık yapan öğrenciler ve örgün eğitime devam eden öğrenci görüşlerinin daha fazla oluşturduğu görülmüştür.

Araştırmalardaki Lise Türlerine Yönelik Bulgular

Okul terki ve devamsızlık ile ilgili araştırmalarda incelenen lise türleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmalardaki Lise Türlerine Yönelik Bulgular

Lise Türleri	İncelenen Araştırmalar
Meslek	Binici (2023), Çam (2023), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Gaujour Ben Abid-Zarrouk (2017), Güngör (2019), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021), Peker ve Arslan (2018), Sönmez (2019), Taş ve diğerleri (2013), Türk (2019)
Açıköğretim	Boyacı ve Öz (2018), Karacabey (2016), Yorğun (2014)
Anadolu ve Meslek	Arslan (2021), Gül ve diğerleri (2016), Zorbaz (2018)
Genel, Teknolojik ve Mesleki	Bernard ve Michaut (2016), di Paola ve Moullet (2020), Núñez-Regueiro (2018)
Meslek ve Genel	Ereş (2014), Yılmaz ve diğerleri (2020)
Genel	Gözübüyük Tamer (2014)
Mesleki ve Akademik	Çakır ve Çolak (2019)

Fen, Anadolu ve Meslek	Çetin (2019)
Meslek, Anadolu ve Düz	Öztekin (2013)
Anadolu, Fen, Sosyal ve Meslek	Önder (2017)
Anadolu, Meslek, İmam Hatip ve Spor	Yüner ve Özdemir (2017)
Fen, Anadolu, Turizm Meslek, Kız Meslek, Meslek ve İmam Hatip	Uzun ve Kemerli (2019)
Fen, Sosyal, Anadolu, Güzel Sanatlar, Sağlık Meslek, İmam Hatip, Meslek ve Temel	Özger (2019)
Genel, Meslek ve İmam Hatip	Tatar (2016)

Tablo 2 incelendiğinde okul terki ve devamsızlığa ilişkin incelenen araştırmalarda en sık yer alan lise türünün meslek liseleri olduğu görülmüştür.

Türkiye’deki Araştırmalarda Okul Terki ve Devamsızlık Nedenlerine Yönelik Bulgular

Alan yazın incelendiğinde öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenleri *kişisel, okul, arkadaş, öğretmen, aile ve çevre kaynaklı* olmak üzere beş tema altında toplanabilir. Okul terki ve devamsızlık nedenleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Türkiye’de Okul Terki ve Devamsızlık Nedenleri

Temalar	Kodlar	İncelenen Araştırmalar
Kişisel kaynaklı	Akademik başarısızlık	Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çetin (2019), Dirik (2020), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Kaya (2022), Küçükarslan (2019), Özger (2019), Öztekin (2013), Öztürk (2021), Peker ve Arslan (2018), Tatar (2016), Yılmaz ve diğerleri (2020), Yorğun (2014)
	Psikolojik nedenler (okumak istememesi, düşük motivasyon, kaygı, moral bozukluğu, sosyal uyumsuzluk vb.)	Binici (2023), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Kaya (2022), Öztekin (2013), Öztürk (2021), Peker ve Arslan (2018), Sönmez (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Yorğun (2014), Zorbaz (2018)
	Sağlık sorunları	Binici (2023), Dağlı ve Can (2023), Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Öztürk (2021), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Devamsızlığın artması	Boyacı ve Öz (2018), Çakır ve Çolak (2019), Çetin (2019), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Karacabey (2016), Özger (2019), Öztürk (2021), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016)
	Sınavlara çalışmak	Ereş (2014), Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Önder (2017), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Sabahları uyanamamak	Dağlı ve Can (2023), Ereş (2014), Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019)
	Sınıf tekrarı yapma	Boyacı ve Öz (2018), Çetin (2019), Dirik (2020), Karacabey (2016), Taş ve diğerleri (2013), Yorğun (2014)
Okul kaynaklı	Okulu sevmemek	Boyacı ve Öz (2018), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Önder (2017), Öztekin (2013), Taş ve diğerleri (2013), Uzun ve Kemerli (2019), Zorbaz (2018)
	Okulu baskı yeri olarak görme	Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Ereş (2014), Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Peker ve Arslan (2018), Şanlı ve diğerleri (2015), Türk (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Yüner ve Özdemir (2017)
	Sosyal etkinliklerin olmaması	Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Küçükarslan (2019), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Türk (2019), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Ders saatlerinin fazla veya uzun olması	Çam (2023), Dağlı ve Can (2023), Küçükarslan (2019), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Okula aidiyet duygusu düşük	Güngör (2019), Karacabey (2016), Önder (2017), Öztekin (2013), Uzun ve Kemerli (2019), Zorbaz (2018)
	Zor derslerin aynı güne toplanması	Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Uzun ve Kemerli (2019)
	Disiplin cezası alma	Boyacı ve Öz (2018), Çetin (2019), Güngör (2019), Peker ve Arslan (2018), Zorbaz (2018)
	Rehberlik hizmetinin gerektiği şekilde sağlanamaması	Dirik (2020), Karacabey (2016), Öztürk (2021), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016)
	Okulun fiziki donanımının yetersizliği	Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Girgin (2016), Öztürk (2021), Sönmez (2019), Uzun ve Kemerli (2019)
	Okul değiştirme	Çetin (2019), Karacabey (2016), Yorğun (2014)
Arkadaş kaynaklı	Arkadaşların olumsuz etkileri	Boyacı ve Öz (2018), Binici (2023), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Ereş (2014), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Özger (2019), Öztekin (2013), Peker ve Arslan (2018), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Tatar

		(2016), Taş ve diğerleri (2013), Türk (2019), Yorgun (2014), Yüner ve Özdemir (2017), Zorbaz (2018)
	Arkadaşlarıyla geçinememesi	Karacabey (2016), Peker ve Arslan (2018), Taş ve diğerleri (2013)
	Yalnız hissetme	Boyacı ve Öz (2018), Yüner ve Özdemir (2017)
Öğretmen kaynaklı	Öğretmenin öğrencilerle olan iletişim eksikliği	Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Girgin (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Karacabey (2016), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Taş ve diğerleri (2013), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Öğretmenin olumsuz tutumu (hakaret etmesi, notla tehdit, eşit davranmama gibi)	Çakır ve Çolak (2019), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Ereş (2014), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Karacabey (2016), Peker ve Arslan (2018), Şanlı ve diğerleri (2015), Taş ve diğerleri (2013), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Derslerin zor veya sıkıcı olması	Çakır ve Çolak (2019), Ereş (2014), Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Taş ve diğerleri (2013), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Öğretmenin ders anlatım yöntemi	Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Ereş (2014), Gül ve diğerleri (2016), Küçükarslan (2019), Öztekin (2013)
	Öğretmeni sevmemek	Güngör (2019), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020)
Aile kaynaklı	Maddi sıkıntılar	Binici (2023), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çetin (2019), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Girgin (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Karacabey (2016), Kaya (2022), Özger (2019), Öztekin (2013), Öztürk (2021), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Çalışan çocuklar	Arslan (2021), Çam (2023), Çetin (2019), Dağlı ve Can (2023), Dirik (2020), Girgin (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Karacabey (2016), Öztekin (2013), Peker ve Arslan (2018), Sönmez (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Ailenin eğitim düzeyi düşük	Çakır ve Çolak (2019), Çetin (2019), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Karacabey (2016), Özger (2019), Tatar (2016)
	Ailenin okula karşı ilgisizliği	Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021), Taş ve diğerleri (2013), Zorbaz (2018)
	Kardeşlerine bakma/ evde yardımcı olma	Çetin (2019), Dağlı ve Can (2023), Girgin (2016), Kaya (2022), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Parçalanmış aile	Çakır ve Çolak (2019), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Dağlı ve Can (2023), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Özger (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020)
	Aile baskısı	Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Ereş (2014), Gül ve diğerleri (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Öztekin (2013), Sönmez (2019)
	Küçük yaşta evlenme	Çam (2023), Gözübüyük Tamer (2014), Güngör (2019), Karacabey (2016), Öztürk (2021)
	Aile içi şiddet	Binici (2023), Çam (2023), Güngör (2019), Küçükarslan (2019)
	Evinin okula uzak olması	Dağlı ve Can (2023), Güngör (2019), Gül ve diğerleri (2016), Öztekin (2013), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019)
Çevre kaynaklı	Hava şartları (güzel veya kötü olması)	Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Uzun ve Kemerli (2019)
	Dershaneye daha çok zaman ayrılması	Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Girgin (2016), Sönmez (2019), Uzun ve Kemerli (2019)
	Dışarıda vakit geçirmek	Girgin (2016), Gül ve diğerleri (2016), Öztekin (2013)

Tablo 3 incelendiğinde en sık okul terki ve devamsızlık nedenlerinin kişisel kaynaklı temasından “akademik başarısızlık”, “psikolojik nedenler”, “sağlık sorunları”, “devamsızlığın artması”; okul kaynaklı temasından “okulu sevmemek”, “okulu baskı yeri olarak görme”, “sosyal etkinliklerin olmaması”; arkadaş kaynaklı temasından “arkadaşların olumsuz etkileri”; öğretmen kaynaklı temasından “öğretmenin öğrencilerle olan iletişim eksikliği”, “öğretmenin olumsuz tutumu”, “derslerin zor veya sıkıcı olması”; aile kaynaklı temasından “maddi sıkıntılar”, “çalışan çocuklar”; çevresel kaynaklı temasından “evinin okula uzak olması”, “hava şartları”, “dershaneye daha çok zaman ayrılması” olduğu görülmüştür.

Fransa'daki Araştırmalarda Okul Terki ve Devamsızlık Nedenlerine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin okul terki ve devamsızlık nedenlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde *kişisel, okul, arkadaş, öğretmen ve aile kaynaklı* olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okul terk ve devamsızlık nedenleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Fransa'da Okul Terki ve Devamsızlık Nedenleri

Temalar	Kodlar	İncelenen Araştırmalar
	Psikolojik nedenler (depresyon, yorgunluk, hastalık, can sıkıntısı, motivasyon düşüklüğü, stres vb.)	Cangemi (2015), di Paola ve Moullet (2020), Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017), Leal

		(2023), Maulik (2015), Monseur ve Baye (2017), Núñez-Regueiro (2018)
Kişisel kaynaklı	Bilişsel zorluklar	Bernard ve Michaut (2016), Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017), Leal (2023), Maulik (2015), Núñez-Regueiro (2018)
	İş bulma ve erken hayata atılma isteği	Bernard ve Michaut (2016), di Paola ve Moullet (2020)
	Üst öğrenime geçmeyi reddetme	Bernard ve Michaut (2016), di Paola ve Moullet (2020)
	Sınıf tekrarı yapma	Maulik (2015), Núñez-Regueiro (2018)
	Göçmenlik	Monseur ve Baye (2017)
	Gebelik	Maulik (2015)
	Bağımlılık (alkol, madde kullanımı vb.)	Maulik (2015)
	Derse devamsızlık eğilimi	Maulik (2015)
	Okul kaynaklı	Okula aidiyet duygusu düşük
Okuldan sıkılmak		Bernard ve Michaut (2016), Leal (2023)
Olumsuz sınıf iklimi		Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017)
Oryantasyon eksikliği		Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017)
Arkadaş kaynaklı	Arkadaşların olumsuz etkileri	Cangemi (2015)
	Öğretmenin iletişim eksikliği	Bernard ve Michaut (2016), Cangemi (2015), Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017)
Öğretmen kaynaklı	Öğretmenin olumsuz tutumu	Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017), Monseur ve Baye (2017), Núñez-Regueiro (2018)
	Öğretim yöntemleri yetersiz	Bernard ve Michaut (2016), Maulik (2015)
	Aile bağlarının eksikliği	Cangemi (2015), Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017), Maulik (2015)
Aile kaynaklı	Sosyo-ekonomik açıdan yetersiz	di Paola ve Moullet (2020), Maulik (2015), Núñez-Regueiro (2018)
	Ailenin iyi eğitim almamış olması	di Paola ve Moullet (2020), Núñez-Regueiro (2018)
	Parçalanmış aile	Maulik (2015)

Tablo 4 incelendiğinde en sık okul terki ve devamsızlık nedenlerinin kişisel kaynaklı temasından “psikolojik nedenler”, “bilişsel zorluklar”; okul kaynaklı temasından “okula aidiyet duygusu düşük”; öğretmen kaynaklı temasından “öğretmenin iletişim eksikliği”, “öğretmenin olumsuz tutumu”; aile kaynaklı temasından “aile bağlarının eksikliği” ve “sosyo-ekonomik açıdan yetersiz” olduğu görülmüştür.

Araştırmaların Çözüm Önerilerine Yönelik Bulguları

Okul terki ve devamsızlık nedenlerine ilişkin araştırmalarda yer alan çözüm önerileri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Terki ve Devamsızlık Çözüm Önerileri

Temalar	Kodlar	İncelenen Araştırmalar
Kişisel ve arkadaş kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler	Rehberlik servisiyle görüşme sağlanmalı	Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çetin (2019), Gözübüyük Tamer (2014), Küçükarslan (2019), Öztekin (2013), Öztürk (2021), Peker ve Arslan (2018), Sönmez (2019), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016), Uzun ve Kemerli (2019), Yorğun (2014)
	Ortaöğretime uyum programları olmalı	Cangemi (2015), Girgin (2016), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021), Yorğun (2014), Zorbaz (2018)
	Etüt telafi eğitim hizmeti	Binici (2023), Karacabey (2016), Küçükarslan (2019), Öztürk (2021)
Okul ve öğretmen kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler	Sosyal kültürel etkinliklerin artırılması	Binici (2023), Çakır ve Çolak (2019), Çam (2023), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Dağlı ve Can (2023), Ereş (2014), Gül ve diğerleri (2016), Güngör (2019), Karacabey (2016), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Öztürk (2021), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
		Binici (2023), Boyacı ve Öz (2018), Cangemi (2015), Çetin (2019), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Dağlı ve

	Okul aile işbirliği güçlendirmek	Can (2023), Dirik (2020), Gül ve diğerleri (2016), Karacabey (2016), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Öztürk (2021), Sönmez (2019), Şanlı ve diğerleri (2015), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Öğretmen öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmalı	Binici (2023), Cangemi (2015), Dirik (2020), Küçükarslan (2019), Öztekin (2013), Öztürk (2021), Şanlı ve diğerleri (2015), Yüner ve Özdemir (2017)
	Farklı öğretim teknikleri kullanılmalı, sunuş geliştirilmeli	Binici (2023), Çakır ve Çolak (2019), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Küçükarslan (2019), Maulik (2015), Şanlı ve diğerleri (2015)
Aile kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler	Devamsızlık konusunda bilinçlendirmek	Cangemi (2015), Çiçek Sağlam ve Dönmez (2016), Ereş (2014), Girgin (2016), Gözübüyük Tamer (2014), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Öztekin (2013), Sönmez (2019), Uzun ve Kemerli (2019), Yılmaz ve diğerleri (2020), Zorbaz (2018)
	Öğrencilere ve ailelere maddi destek (burs, kredi, ücretsiz öğle yemeği vb.)	Çam (2023), Çetin (2019), Girgin (2016), Güngör (2019), Kaya (2022), Özger (2019), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016), Yorğun (2014)
	Aileye okuma yazma eğitimi	Çakır ve Çolak (2019), Kaya (2022), Özger (2019), Tatar (2016)
Ulusal çapta yapılacak önlemler	Okul terk izleme ve önleme programı	Gözübüyük Tamer (2014), Gül ve diğerleri (2016), Özger (2019), Taş ve diğerleri (2013), Tatar (2016), Yorğun (2014), Zorbaz (2018)
	Disiplin yönetmeliği (geç kağıdı, yarım gün yok, sınıf geçme, devamsızlık vb.) gözden geçirilmeli	Çam (2023), Gözübüyük Tamer (2014), Önder (2017), Öztürk (2021), Sönmez (2019), Tatar (2016), Uzun ve Kemerli (2019)
	Okullarda ders sayısı azaltılmalı	Çam (2023), Güngör (2019), Küçükarslan (2019), Önder (2017), Öztekin (2013), Uzun ve Kemerli (2019)

Tablo 5 incelendiğinde kişisel ve arkadaş kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler temasından en sık “rehberlik servisiyle görüşme sağlanmalı”; okul ve öğretmen kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler temasından “sosyal kültürel etkinliklerin artırılması”, “okul aile işbirliğini güçlendirmek”; aile kaynaklı nedenlere ilişkin çözümler temasından “devamsızlık konusunda bilinçlendirmek”; ulusal çapta yapılacak önlemler temasından “okul terk izleme ve önleme programı”, “disiplin yönetmeliği gözden geçirilmeli”, “okullarda ders sayısı azaltılmalı” elde edildiği görülmüştür.

Türkiye’de Okul Terki ve Devamsızlığa Karşı Yürütülen Projelere Yönelik Uygulamalar

Türkiye’de okul terki ve devamsızlığa karşı çeşitli projeler mevcuttur. Bu projelerden biri olan *Meslek Lisesi Memleket Meselesi*, 2006 yılında Vehbi Koç Vakfı ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle “Mesleki-Teknik Eğitime Özendirme Programı” çerçevesinde eğitime destek amaçlı bu projeyi başlatılmıştır. Proje ile Holding, Mesleki-Teknik eğitimin ülke ekonomisi açısından önemi konusunda toplumun her kesiminde farkındalık yaratmayı, bu konuda önder olarak devletle iş dünyası arasında iş birliğinin tohumlarını atmayı, kalifiye işgücünün yetiştirilmesine katkıda bulunarak gençleri meslek eğitimine özendirmeyi amaçlamaktadır (Vehbi Koç Vakfı Ansiklopedisi, t.y.).

Ortaöğretimde müdahale programında MEB örgün eğitim dışında kalma riski taşıyan öğrencilerin devamsızlıklarını önlemek ve okul terklerinin önüne geçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ortaöğretim Genel Müdürü Ercan Türk; “Müdahale Modeli Programı ile 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan iletişim, yaşam ve kariyer, karar verme ve kariyer planlama, analitik düşünme, sorun çözme, motivasyon, yılmazlık, etkili ders çalışma ve sportif etkinliklerde ekip oluşturma becerilerinin müfredat dışı etkinliklerle kazandırılmasını hedeflediklerini” belirtmiştir. Bu kapsamda pilot okullardan katılımcıların kendi okullarında 9. sınıf öğrencilerinden okulu terk etme riski yüksek olan öğrenciler ile yakın zamanda okulu terk etmiş öğrencilerden bir sınıf oluşturularak haftada ikişer saat olmak üzere “Müdahale Modeli” çalışması uygulanmıştır (“Ortaöğretimde Müdahale Modeli Programı”, 2016).

Liseden Üniversiteye Gençler Birlikte projesinde Maltepe Üniversitesi, Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar İçin Uygulama ve Araştırma Merkezi [SOYAÇ] ve Maltepe Kaymakamlığı işbirliği ile “Liseden Üniversiteye Gençler Birlikte” proje kapsamında okul terki riski olan lise öğrencileriyle çalışılmaktadır. Projede, risk altındaki lise öğrencileri görüşmeler yapılmakta ayrıca aile üyelerine yönelik psikolojik destek sağlanmaktadır (SOYAC, 2018).

Best Teachers Best Students projesinde, “okul devamsızlıklarında ailelerle işbirliği rolünün ve devamsızlık nedenlerinin araştırılmasını ve öğrencilerin anketler ve kültürlerarası motivasyon oyunları yoluyla öğrencilerin sürekliliğini sağlamayı amaçlamaktadır” (Keep On, 2017b). Projenin koordinatörlüğünü Isparta Gazi Sosyal Bilimler

Lisesi yapmaktadır. Öğretmenler, kendilerini hem mesleki gelişimlerinden hem de okulun gelişiminden sorumlu tutmalarını sağlamanın yanı sıra öğretmenlerin teknolojik araç ve gereçlerini kullanarak birbirleriyle fikirlerini ve öğretim yaklaşımlarını paylaşmalarını sağlamaktadır. Projede öğrencileri çeşitli etkinliklere katılmaları teşvik edilerek öğrencilerin okulu terk etmeleri engellenmeye çalışılmıştır (“About Bestteachers, Beststudents”, t.y.).

Geleceğini Terk Etme projesi, Van İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan, ilk Avrupa Birliği Projesi olan ve Türk Ulusal Ajansı tarafından hibe sağlanan “Geleceğini Terk Etme” Erasmus KA1 Projesi ile öğrencilerin okula devamı sağlanması amaçlanmıştır. Proje koordinatörü Ezgican Kızılok; “Avrupa ülkelerine giden öğretmenler çeşitli kurslara katılarak orada kullanılan metot ve yöntemleri öğrenerek ülkemizde nelerin eksik yapıldığını ve okulu bırakma riski taşıyan öğrencileri tespit edebilme yöntemlerini öğrendiklerini” belirtmiştir (MEB, 2018).

Drop out-Coaching at school (okul terki-okul koçluğu) amaçları, öğrencilerin ilgi, yetenek, ihtiyaçlarına göre kariyer hedeflerini belirlemeleri konusunda bilinçlendirmek ve öğrencilerin stresle ve gelecek kaygısı gibi sorunların üstesinden gelemeyip okulu bırakma gibi problemlerine çözüm bulmak, onların sosyalleşmelerine yönelik motivasyonlarını sağlamak ve okulu terk etme riski altında olan öğrenci sayısını azaltmaktır. Aynı zamanda duyguları yönetmek için gerekli yetenekleri geliştirmek, sınıfta kaygıların üstesinden gelmek, yeni teknolojileri kullanmadaki yaratıcılıklarını geliştirmektir (Keep On, 2017a).

Fransa’da Okul Terki ve Devamsızlığa Karşı Yürütülen Projelere Yönelik Uygulamalar

Fransa’da okul terki ve devamsızlığa karşı çeşitli projeler mevcuttur. Bu projelerden biri, *Accueil des Collégiens Temporairement Exclus [ACTE]* projesidir. Projenin amacı, eğitimin devamlılığını sağlamak, öğrencilere vatandaşlık eğitimini vermek, spor yoluyla okula yeniden kaydolmalarını kolaylaştırmaktır. Bu kapsamda öğrencilere, spor ve kişilerarası beceriler kazandıran haftalık spor uygulaması ile öğrencilerin takım sporları, bir grupta çalışma prensiplerinin edinilmesi, rakibe karşı saygı duyulmasının öğretilmesi gibi birtakım faaliyetleri amaçlamaktadır. Ayrıca okulda akran zorbalığına karşı savaşmakta, öğrencilerin duygusal zekâlarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktadır (Centre Ressources Partenaires, 2019).

Les Dispositifs Relais (classes, ateliers, internats) okulu yarıda bırakan, başarısız olan, devamsızlık yapan veya okulu reddeden, tekrarlayan davranışsal sorunları olan öğrencileri tekrardan okula kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu atölyede öğrencilerin sosyal uyumlarının sağlanması, başarılı olma şanslarının geri kazandırılması, okula devam etmeyi teşvik edilmesi ve motive edilmesi sağlanması amaçlanmaktadır. Bu atölyeler aynı zamanda öğrencilerin sportif, sanatsal ve kültürel uygulamaları içerir (MENJ, 2023).

Service d’Accompagnement des Mères Lycéennes et Collégiennes [SAMELY] projesinin amacı, hamile olan veya yeni doğum yapmış öğrencilerin okulu bırakma riskini önlemek adına Fransa hükümeti tarafından sunulmuştur. Öğrencilere iki yıllık bir süre için sağlanan ücretsiz destektir. Bu projenin hedefleri öğrencilerin hem ebeveynlik hem de okul eğitimini birleştirip destek olmak aynı zamanda mesleki rehberlikte öğrenciyi bilgilendirmektir. Bu projenin içeriğinde Millî Eğitim’e bağlı öğretmenler tarafından verilen ev dersleri, özel dersler, psikolog desteği ve çocuk bakıcıları gibi hizmetler sunulmaktadır (Les Pep, t.y.a).

Service d’Aide et de Tutorat des Élèves en Déscolarisation [SATED] (okulu bırakmış öğrencilere özel ders ve yardım servisi), okulu herhangi bir nedenden dolayı yarıda bırakmış veya okul fobisi olan 11 ile 16 yaş arası öğrencilerine yönelik bir hizmettir. Bu servis öğrencileri yeniden okula kazandırmak, gerekli olan güveni vermek ve motivasyonu sağlamak, her bir öğrencinin bireysel sorunlarına çözüm yolu bulmayı amaçlamaktadır (Les Pep, t.y.b).

Fransa’da hastalık veya kazayla ilgili geliştirilen bir sistem vardır; (*Le Service d’Assistance Pédagogique à Domicile aux Élèves Malades ou Accidentés*)[SAPAD] hasta veya yaralı öğrenciler için evde eğitim hizmetidir. Öncelikli olarak okuldan uzaklaşan öğrencileri okul doktoru işbirliğiyle bu uzaklaşmanın nedenleri belirlenip gerekli olan sağlık hizmetinin verilmesi sağlanmaktadır. Psikolojik bir rahatsızlık söz konusuysa tıbbi psikolojik merkezlerde uzman kişiler tarafından duygusal, psikolojik, aile sorunları olan gençlerin bakımı sağlanmaktadır (Bourdon, 2011).

Fitness Projesi, Carcassonne Jules Fil Lisesinde görev yapmakta olan beden eğitimi öğretmeni Claire Botella’nın girişimiyle okul terki riskini önlemeye yönelik bir proje geliştirdi. Fitness dersine katılmak isteyen öğrencilerin yanı sıra öğrencilerin velileri de davet edilmiştir. Fitness dersleri okul müfredatından ayrı kurs olarak düzenlenmektedir. Kursun amacı, öğrencilerin aileleri ile birlikte etkili zaman geçirmesini sağlamak ve iletişimi güçlendirmektir. Bu proje öğrencilerin okula karşı aidiyet duygusunun geliştirilmesinde önemli rol oynadığı gibi aynı

zamanda velilerin çocuklarının eğitimlerine daha fazla dahil olabildiklerini hissetmelerine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bu proje, birçok öğrencinin düzenli ders çalışmaları için motivasyon kaynağıdır (le Cnam Cnesco, t.y.).

Bu projeler dışında “Gazete Atölye Çalışması” ile okulu terk etme eğilimi olan öğrencilerle atölye çalışmasında kendi duygularını yazarak ifade etmelerini sağlayıp kendi gazetelerini çıkartmasına olanak tanımak, “Arabuluculuk” projesi ile şiddete eğilimli olan öğrencilerin sorunlarını konuşarak çözmeyi, kavga etmemeyi, arkadaşlarına iyi davranmayı öğretmek okul terki önlenmeye çalışılmıştır (Kaçar, 2018).

Sonuç ve Tartışma

Türkiye ve Fransa’da incelenen araştırmalarda öğrencilerin okul terk ve devamsızlık nedenleri; kişisel, arkadaş, okul, öğretmen, aile ve çevresel kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Her iki ülkede okul terk ve devamsızlık nedenleri incelendiğinde ortak nedenin “psikolojik nedenler” olduğu görülmüştür. Türkiye’deki çalışmalarda en sık kişisel kaynaklı okul terk ve devamsızlık nedenlerinin “akademik başarısızlık”, buna karşılık Fransa’daki çalışmalarda ise “bilişsel zorluklar” olduğu görülmüştür. Ayrıca Türkiye’deki kişisel kaynaklı nedenlerde elde edilen kodlardan “sınavlara çalışmak” ve “sabahları uyanmamak” okul terk nedeni olmayıp devamsızlık nedeni olduğu görülmüştür. Gaujour ve Ben Abid-Zarrouk (2017) yaptıkları araştırmada öğrencilerin okulu terk etme nedenleri olarak okulda veya sınıfta öğrencinin canının sıkılmasını, motivasyon eksikliğini ve olumsuz sınıf iklimi olduğunu belirtmektedir. Öğrencilerin derse katılımının sağlanması okul terk riskini azaltacağını vurgulamaktadırlar. Türkiye’de akademik başarısızlık ve düşük motivasyon problemleri ile başa çıkabilmek adına “Ortaöğretimde Müdahale Modeli Programı” ile öğrencilerin etkili ders çalışma ve sportif etkinliklerde okul terk riski önlenmeye çalışılmıştır. Bir diğer proje olan, “Drop out-Coaching at school” projesi ile öğrencilerin gelecek kaygısı ve stresiyle başa çıkabilmelerini sağlamakla öğrencilerin okul terk risklerini en aza indirmek amaçlanmıştır. Fransa’da “SATED” projesi ile okula devamsızlık yapan öğrenciler, ev ödevlerini yapmayan öğrencilere yardım desteği sunmaktadır.

Türkiye ve Fransa’da yapılan araştırmalarda arkadaş kaynaklı en fazla okul terk ve devamsızlık ortak nedenleri; “arkadaşların olumsuz etkileri” olarak belirlenmiştir. Alan yazında arkadaşların olumsuz etkilerinde detaylandırılan, öğrencilerin arkadaşlarına uyup ders saatinde okuldan kaçması (Cangemi, 2015; Ereş, 2014) okulu gereksiz bulan arkadaşlara sahip olunması (Yüner & Özdemir, 2017), okulu terk eden arkadaşları rol model olarak alma (Zorbaz, 2018) okulu ve dersleri sevmediklerini ifade eden, akademik olarak başarısız ve okulu terk etmiş arkadaşlara sahip olma (Dirik, 2020), öğrencinin yakın çevresinin okula bakış açısının olumsuz olması (Çakır & Çolak, 2019) gibi nedenlerdir.

Türkiye ve Fransa’da yapılan araştırmalarda okul kaynaklı ortak nedeninin; “okula aidiyet duygusunun düşük olması” olarak gösterilebilir. Türkiye’deki okul kaynaklı nedenlerden elde edilen kodlardan “zor derslerin aynı güne toplanması” okul terk nedeni araştırmalarında yer almayıp devamsızlık nedeni olarak incelenen araştırmalarda olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin devamsızlık nedenleri arasında yer alan ve önemli bir unsur olarak görülen sosyal ve kültürel etkinliklerin olmaması, okulun sıkıcı olmasına ve öğrencilerin okula karşı aidiyet duygusunun gelişmemesine neden olmaktadır. Sönmez’e (2019) göre öğrencilerin okula devamlılık sağlanmasında önemli faktörlerden biri okullardaki sosyal ve kültürel etkinliklerin olmasıdır. Dolayısıyla okullarda çeşitli sosyal etkinliklerin olması öğrencilerin okulu sevmelerine ve okula karşı bağlılık göstermelerini sağlayacaktır. Türkiye’deki okul kaynaklı en sık geçen nedenlerden biri de “okulu baskı yeri olarak görmedir.” Türk (2019) araştırmasında okulu hapisane gibi gören öğrenciler, okul yönetiminin sert olduğunu ve sıkı kuralları olduğunu vurgulamışlardır. Ereş (2014) araştırmasında öğrencilerin okuldan kaçma en önemli nedenleri arasında okul yönetiminin baskıcı olması yer almaktadır. Türkiye’nin okul terk ve devamsızlık riskine karşı geliştirdiği ve öğrencilerin okula aidiyet duygusunun geliştirilmesini sağlayan “Liseden Üniversiteye Gençler Birlikte”, “Drop out-Coaching at school” gibi projelerdir. Okul aidiyet duygusunun gelişmesi sorununu Fransa hükümeti; “Fitness projesi”, “Les Dispositifs Relais”, “ACTE” gibi projeler ile çözümlenmeye çalışmıştır. Örneğin, *Les Dispositifs Relais* projesinde öğrencilerin okula devam etmelerinin teşvik edilmesi ve motive edilmesi amaçlanmış okula karşı aidiyet duygusunun geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır.

Türkiye ve Fransa’da yapılan araştırmalarda öğretmen kaynaklı öğrencilerin en fazla okul terk ve devamsızlık ortak nedenlerinin “öğretmenin öğrencilerle olan iletişim eksikliği” ve “öğretmenin öğrenciye karşı olumsuz tutumu” olduğu görülmüştür. Taş ve diğerleri (2013, s. 1559) araştırmalarında öğretmen kaynaklı nedenlerde “öğretmenlerin öğrencilere eşit davranmadıkları ve akademik anlamda yetersiz oldukları” öğrenciler tarafından ifade edilmiştir. Öztekin’in (2013) araştırmasında öğretmenin sınıf içi tutumu, öğretmenlerin ders anlatma şekilleri, öğretmenin öğrenciyle diyaloga girmemesi gibi nedenler devamsızlıkta etkili olmuştur. Türkiye’de öğretmenden kaynaklı okul terk ve devamsızlık riskine karşı “Best Teachers Best Students”, “Geleceğini Terk Etme” projeleri örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de ve Fransa’da yapılan araştırmalarda aile kaynaklı en fazla okul terk ve devamsızlık ortak nedenlerinin “maddi sıkıntılar”, “parçalanmış aile” ve “ailenin eğitim düzeyinin düşük olması” olduğu görülmüştür. Ailenin maddi sıkıntı yaşaması nedeniyle öğrencinin okulu bırakması ve okulu bırakan öğrencinin iş hayatına erken atılması veya okurken aynı zamanda çalışan öğrencilerin hem okulu hem de işi aynı anda devam ettirememesi (Peker & Arslan, 2018) okulu bırakmasına neden olmuştur. Tatar’a (2016) göre ailenin maddi sıkıntılar yaşaması okulu terk eden öğrencileri eğitim ihtiyaçlarını ve bazı temel ihtiyaçlarını karşılamak için okul dışında bir işte çalışmak zorunda bırakmıştır. Okul dışında bir işte çalışmanın okul terke etkisi çalışılan işin niteliğine göre öğrencinin yorulması, derslerle ilgilenecek zamanın olmaması, kendine vakit ayıramama gibi durumlara neden olmaktadır. Cangemi (2015) araştırmasında devamsızlık yapan öğrencilerin ailelerinin bilinçlendirilmesi gerektiği, okul aile işbirliğinin güçlendirilmesi, öğrencilerin motive edilmesi gerektiği vurgulamaktadır. Öğrencilerin ailelerinden kaynaklı devamsızlık ve okul terk risklerini azaltmak ve öğrencilerin aile bağlarının güçlenmesini sağlamak için Fransa’da “Fitness Projesi” örnek olarak verilebilir.

Türkiye’de çevresel kaynaklı okul terki ve devamsızlık nedenleri incelendiğinde hava koşullarının etkili olması, havanın güzel olduğunda öğrencilerin okula gitmeyip okul saatleri dışında dışarıda gezintiye çıkması veya hava kötü olduğunda okula ulaşım zor olabileceğinden ötürü öğrencilerin okula gitmemesi, öğrencinin okul yerine dershaneye daha fazla vakit ayırması devamsızlık nedeni olmakta; ancak okul terk nedeni olmamaktadır.

Araştırmalarda incelenen okul terk ve devamsızlık çözüm önerilerine ilişkin “rehberlik servisiyle görüşme sağlanmalı”; “sosyal kültürel etkinliklerin artırılması”, “okul aile iş birliğini güçlendirmek”; “devamsızlık konusunda bilinçlendirmek” en sık verilen çözüm önerileri olduğu görülmüştür.

Öneriler

Öğrencilerin okul terk ve devamsızlıklarını azaltmak için okul terki ve devamsızlığın en önemli nedenlerinden biri olan akademik başarısızlık sorununun çözülmesi konusunda okul rehberlik servisinin öğrenci ile devamlı olarak görüşülmesinin sağlanması, sıkı takip edilmesi ve gerekirse öğrenciye birebir etüt dersleri verilebilir. Okul terki eğilimi olan öğrencilerin aileleri bilinçlendirilmeli, ailenin okula katılımının daha fazla güçlendirilerek okul-aile iş birliği sağlanmalıdır. Öğrencilerin okula aidiyet duygusunu geliştirmesi için sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler tüm öğrencilerin katılımını sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesi ve okula yeni başlayan öğrencilerin aidiyet duygularını pekiştirmeye yönelik olarak uyum programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Çalışma tek yazar tarafından hazırlanmıştır.

Destek ve Teşekkür

Yazar çalışma için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazar bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

*ile işaretli kaynaklar sistematik derlemeye dâhil edilen çalışmalardır.

About Bestteachers, Beststudents. (t.y.). Erişim: <https://bestteacherstudents.wixsite.com/sitem/admissions>

*Arslan, A. (2021). Ortaöğretim öğrencilerinde okul terki riskinin yordayıcıları: Okula bağlılık ve okul tükenmişliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(2), 431-458. <https://doi.org/10.30964/auebfd.669522>

*Bernard, P.Y. & Michaut, C. (2016). *Les motifs de décrochage par les élèves: un révélateur de leur expérience scolaire*. Education et Formations, Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, Direction de l'Évaluation et de la Prospective, (pp.95-112). halshs-01304436

*Binici, A. (2023). *Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin okul terki nedenleri ve çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Bourdon, P. (2011). Quelles pratiques pour accompagner les élèves en déscolarisation? *Cercle Interdisciplinaire de Recherches Phénoménologiques*, (2), 160-166.

*Boyacı, A. & Öz, Y. (2018). Ortaöğretimde okul terki ve sosyal sermaye: Nitel bir araştırma. *Journal of Economy Culture and Society*, 58, 67-89. <https://doi.org/10.26650/JECS403224>

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (25. baskı). Pegem.

*Cangemi, V. (2015). *L'absentéisme au secondaire II: le cas d'une classe de IC* (Master of Advanced Studies). Haute Ecole Pédagogique (HEP)-Vaud.

Centre Ressources Partenaires (2019). *Le dispositif "Accueil des Collégiens Temporairement Exclus" évolue*. Erişim: <https://ressources.seinesaintdenis.fr/Le-dispositif-Accueil-des-Collégiens-Temporairement-Exclus-evolue>

*Çakır, R. & Çolak, C. (2019). Lise öğrencilerinin okul terki riskine ilişkin görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi (KSBD)*, 11 (21), 269-286.

*Çam, İ. (2023). *Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin, okul terklerinin nedenleri ile bu durumun bireysel ve ekonomik sonuçlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

*Çetin, H.B. (2019). *Lise öğrencilerinde okul terki riskinin okul iklimi ve yapısal özellikler kuramı açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

*Çiçek Sağlam, A. & Dönmez, N. (2016). Meslek liselerinde öğrenci devamsızlığının nedenleri ve olası çözüm yollarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi (ÇYBD)*, (1), 1-9.

*Dağlı, M. & Can, E. (2023). Mesleki ve teknik eğitimde öğrenim gören öğrencilerin devamsızlık nedenleri. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 123-156. <https://dx.doi.org/10.30855/gjes.2023.09.02.001>

*Di Paola, V. & Moullet, S. (2020). Décrochage scolaire en France: quel rôle pour les contextes locaux? *Revue Jeunes et Société*, 5(1), 4-26. <https://doi.org/10.7202/1070523ar>

*Dirik, H. (2020). *Ortaöğretim kurumlarında okul terkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

*Ereş, F. (2014). Lise öğrencilerinin okuldaki kaçma nedenlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)*, 34 (3), 321-336. <https://doi.org/10.17152/gefad.04472>

Erden, A. (2015). Fransa eğitim sistemi. A. Balcı (Ed.) *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*. (5. Baskı) içinde 165-190. Pegem.

Eryılmaz Ballı, F. & Kartal, S. (2020). Okul terki araştırmaları: sistematik bir analiz çalışması. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 10 (2), 257-278.

Eurydice. (2023). *France, key features of the education system*. Erişim: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/>

- *Gaujour, K. & Ben Abid-Zarrouk, S. (2017). Ennui et décrochage scolaire. *Colloque en Sciences de l'Education, Humanies et Sociales*, Dijon- France.
- *Girgin, S. (2016). *Ortaöğretim öğrencilerinin devamsızlık nedenleri* (Yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- *Gözübüyük Tamer, M. (2014). Trabzon ili genel liselerde okulu terk nedenlerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Education (TURJE)*, 2 (2), 16-37. <https://doi.org/10.19128/turje.181079>
- *Gül, S., Kıran, Ö. & Nasirsi, H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin devamsızlık nedenleri ve yeni ortaöğretim kurumları yönetmeliğinin öğrenci devamsızlıkları üzerindeki etkileri (Atakum ilçesi örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 925-933.
- *Güngör, G. (2019). *Mesleki ve teknik ortaöğretimde okul terkinin nedenleri ve çözüm önerileri: Bütüncül bir program önerisi* (Doktora tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Jobimpact. (2023). *Le décrochage scolaire en France en 10 chiffres*. Erişim: <https://jobimpact.fr/decrochage-scolaire-chiffres>
- Kaçar, T. (2018). Fransa'nın okul geliştirme süreci ve projeleri. *Atlas International Referred Journal on Social Sciences*, 4(9), 408-420.
- *Karacabey, M.F. (2016). *Ortaöğretimde okul terkinin bireysel ve kurumsal nedenleri* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Karaçam, Z. (2013). Sistemik derleme metodolojisi: sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- *Kaya, H. (2022). Kırsal kesimde kız çocuklarının veli ve öğrenci görüşlerine göre örgün ortaöğretime devam etmeme sebepleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 8(104), 4011-4025. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.66241>
- Keep On. (2017a). *Drop out-coaching at school/ okul terki-okul koçluğu*. Erişim: <http://keepon-project.eu/online-digital-database/tr/resource/drop-out-coaching-at-school/>
- Keep On. (2017b). *Best teachers best students*. Erişim: <http://keepon-project.eu/online-digital-database/tr/resource/best-teachers-best-students/>
- *Küçükarslan, E.(2019). *Meslek lisesi öğrencilerinin okul terkinde rol oynayan faktörler ve önleme stratejilerine ilişkin yönetici öğretmen ve öğrenci görüşleri: AB ülkeleri ile karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Le Cnam Cnesco. (t.y.). *Lutte contre le décrochage scolaire*. Erişim: <https://www.cnesco.fr/>
- *Leal, S. (2023). *L'accompagnement des mineurs de moins de 16 ans en voie de décrochage scolaire: Le rôle des cadres de la PJJ dans le déploiement des alliances éducatives* (Mémoire de validation professionnelle formation statutaire des directeurs de service promotion Simone VEIL – 2022-2023). Ministère de la Justice, Ecole Nationale de Protection Judiciaire de la Jeunesse
- Les Pep. (t.y.a). *SAMELY (Service d'accompagnement des mères lycéennes et collégiennes)*. Erişim: <http://www.lespep.org/>
- Les Pep. (t.y.b). *Lutte contre le décrochage scolaire*. Erişim: <http://www.lespep.org/>
- *Maulik, M.K. (2015). *Adolescence et echec scolaire: une comparaison du décrochage scolaire en Inde et en France* (These de doctorat en sciences de l'éducation). Université Nice Sophia Antipolis, Français
- MEB & UNICEF. (2013). *Ortaöğretimde sınıf tekrarı, okul terk sebepleri ve örgün eğitim dışında kalan çocuklar politika önerileri raporu*. Erişim:<https://www.meb.gov.tr/earged/unicef/S%C4%B1n%C4%B1f%20Tekrar%C4%B1,%20Okul%20Terki%20Politika%20Raporu.pdf>
- MEB. (2018). *Geleceğini terk etme projesi ile öğrencilerin okula devamı sağlanacak*. Erişim: <https://van.meb.gov.tr/www/geleceğini-terk-etme-projesi-ile-ogrencilerin-okula-devami-saglanacak/icerik/1579>
- MENJ. (2021). *La lutte contre le décrochage scolaire*. Erişim: <https://www.education.gouv.fr/>

MENJ. (2023). *Les dispositifs relais*. Erişim: <https://www.education.gouv.fr/>

*Monseur, C. & Baye, A. (2017). *L'Absentéisme scolaire en France comparativement aux pays de l'OCDE: l'apport de PISA*. Paris: Cnesco

*Núñez-Regueiro, F. (2018). *Le décrochage scolaire au lycée: Analyse des effets du processus de stress et de l'orientation scolaire, et des profils de décrocheurs* (Thèse sciences de l'éducation). Université Grenoble Alpes, Français.

OECD. (2023). *Out-of-school rates at upper secondary level (2005 and 2021) against 2030 national benchmarks*. Erişim: <https://www.oecd.org/education/>

Ortaöğretimde Müdahale Modeli Programı ile Okul Terklerinin Önüne Geçilecek. (2016, 7 Mart). *Hürriyet Eğitim*. Erişim:<https://www.hurriyet.com.tr/egitim/ortaogretimde-mudahale-modeli-programi-ile-okul-terklerinin-onune-gecilecek-40065037>

*Önder, E. (2017). Ortaöğretim öğrenci devamsızlığı buna dönük okul uygulamaları ve önerilen politikalar. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 361-378. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2017.6447>

*Özger, B. (2019). *Liselerde okul terk riskinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.

*Öztekın, Ö. (2013). *Lise öğrencilerinin devamsızlık nedenlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

*Öztürk, Y. (2021). *Meslek liselerinde okul terkinin nedenleri, sonuçları ve önlemeye yönelik çözüm önerileri* (Yüksek lisans tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.

*Peker, A. & Arslan, A. (2018). Lise öğrencilerinde okul terki nedenlerinin incelenmesi. *20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri* (ss.164-170). Samsun, Türkiye.

SOYAC. (2018). *Liseden üniversiteye gençler birlikte projesi*. Erişim: <https://maltepe.edu.tr/soyac>

*Sönmez, A. (2019). *Mesleki ve teknik ortaöğretim okulu öğrencilerinin devamsızlık nedenlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.

*Şanlı, Ö., Altun, M. & Tan, Ç. (2015). Okula devamsızlık yapan öğrencilerin devamsızlık sebeplerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55), 161-177. <https://doi.org/10.17755/esosder.91015>

*Tatar, Ü. (2016). *Lise düzeyindeki öğrencilerin okul terk nedenlerinin sosyolojik incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

*Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V. & Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566. <https://dx.doi.org/10.12738/estp.2013.3.1398>

*Türk, A. (2019). *Okul terkinin eşliğinde geleceği düşünmek: sınıf tekrarı yapan öğrencilerin gelecek emelleri* (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

*Uzun, K. & Kemerli, Ş. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin devamsızlık nedenleri: Fethiye ilçesi örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 1-19.

Vehbi Koç Vakfı Ansiklopedisi. (t.y.). *Meslek lisesi memleket meselesi (MLMM) projesi*. Erişim: [https://ansiklopedi.vkv.org.tr/Kategoriler/Projeler/Egitim/Meslek-Lisesi-Memleket-Meselesi-\(MLMM\)-Projesi](https://ansiklopedi.vkv.org.tr/Kategoriler/Projeler/Egitim/Meslek-Lisesi-Memleket-Meselesi-(MLMM)-Projesi)

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

*Yılmaz, K., Şahbaz, O., Demirciler, V. O., Alıç, U. & Koca, M. (2020). Türkiye'de öğrenci devamsızlığı ile ilgili nitel bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1440-1460.

*Yorğun, A. (2014). *Lise öğrencilerinde okul terk riskinin incelenmesi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

*Yüner, B. & Özdemir, M. (2017). Metaforik okul algısı ile okulu terk eğilimi arasındaki ilişkinin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi (GEFAD)*, 37 (3), 1041-1060.

Zafer Kalkınma Ajansı. (2013). *Öğrenci devamsızlığı nedenleri, sonuçları ve çözüm önerileri müdahale eylem planı*. Erişim:https://zehraemineocguder.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/41/07/974186/dosyalar/2020_01/10115003_Ogrenci_Devamsizligi_Nedenleri_Sonuclari.pdf

*Zorbaz, O. (2018). *Lise öğrencilerinin okul terk risklerini etkileyen öğrenci ve okul düzeyinde faktörler* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.